

ORANGUTANLARIN YENİ ÜLKELERİ

Dr. Hans-HEINRICH

Yaşam sürdürebilmek için bazı şeylerin öğrenilmesi gerekecektir. Sumatra adasında ana ve babaları, dikkatsiz ve sorumsuz bazı hayvan avcıları tarafından yok edilmiş orangutan yavrularının sık ormanlık bölgelerde yaşamlarını sürdürebilmeleri için her türlü koşullar yaratılmaya başlanmıştır. Ancak bu yavruların büyüdülerinde gelecekları ne olacaktır? Onları ne gibi tehlikeler beklemektedir. Hâlâ vahşi bir hayat sürdürmekte olan birçok hayvanın yaşam alanları gittikçe daralmakta ve kısıtlanmaktadır. Acaba bu hayvanları Güney Doğu Asya'daki ülkelerden birine nakletmek mümkün değil midir?

Uluslararası Doğayı Koruma Birliği (IUCN) üyesi Dr. John MacKinnon bu konuyla yakın ilişkisi olan kişidir. Uzun yıllar Güney Doğu Asya'nın balta girmemiş ormanlarında orangutanların yaşamları üzerinde incelemeler yapmıştır. Bu insana benzeyen maymunların davranışlarını yakından tanıyan uzman kişilerden biri sayılmaktadır. Dr. MacKinnon'un tek kuşkusu

SOLDAKI RESİM:
Orangutan anaları demir parmaklıklar arasında doğal analık iç güdülerini yitirmektedirler. Hayvanat bahçesinde doğan ikizlerin bakımını insanların üstlenmesi zorunludur (14 günlük).

YUKARDAKİ RESİM:
Sağlıklı bir dişi orangutan -dokuz aylık iken 8 kg. gelmektedir.

Sumatra'daki orangutan okullarının doğru yolda olup olmadıklarıydı. Kendisi temelden bu maymun yavrularının kurtarılmalarına ve yaşamlarını sürdürebilmek için eğitilmelerine karşı olmamakla beraber, deneylerin başarısız olmasına birçok hatanın yol açtığı görüşündeydi.

Bu melânkolik bakışlı sevimli yavrular için kreş ve yuvaların açılması düşüncesi acaba nasıl doğmuştur? Yıllarca önce tropik ormanlarda kızıl saçlı yavruların geleceklelerini tehlike içinde olduğu bilinmekteydi. Bu hayvanların başlarında dolaşan tehlikenin kaynakları çok çeşitliydi. En önemlilerinin başında dünyanın dört bir yanında hayvanları koruma gayesiyle açılmış bulunan hayvanat bahçeleri gelmekteydi. Özellikle II.

Dünya Savaşından sonra yeniden açılan çok sayıdaki hayvanat bahçesi ziyaretçilerine orangutanları göstermek amacındaydı. Orangutanlara karşı duyulan sevgi o derece artmıştı ki, çoğu kişide bu hayvanları yasa dışı yollarla elde edebilme arzusu uyanmıştı. Borneo ve Sumatra'da bazı ilgililerce bu durum farkına varılmıştı. Yerel hükümetten alınan ihraç izni ile işini bilir tüccarlardan bazıları çok sayıda hayvanı sınır dışına kaçırdılar.

Yetişkinlerin terbiye edilmeleri oldukça zor olduğundan yavrulara sahip olabilmek için anaları acımamacasına öldürülmüştü. Taşıma koşulları ağır olduğundan bu öksüz yavruların sadece birkaçı doğdukları bölgelere ulaşabildiklerinden, verilen kayıplar oldukça yüksekti. 1960 yıllarında Borneo adasının kuzeyindeki Sarawak'ta bu hayvanlar büyük ölçüde zarara uğramış, Borneo ve Sumatra'da da tehlike çanları çalmaya başlamıştı. Balta girmemiş ormanlarda yaşayan orangutanların sayısını saptamak oldukça güçse de, yaşamı savaşını kazananların sayısının 2000'i aşmadığı anlaşılmıştır.

Hayvan kaçakçılığının önüne ilk kez Malezya ve Endonezya Hükümetlerince alınan sıkı önlemlerden sonra geçilebilmiştir. Ayrıca uluslararası

düzeyde de insanlara çok benzeyen bu maymun türlerinin ticaretlerinin kısıtlanması yolunda anlaşmaya varıldı. Alınan önlemler oldukça başarılı olmuştu. Bu nedenle Borneo ve Sumatra'daki bazı ileri gelen zengin ailelerin yasa dışı girişimlerinin sembolü olarak orangutanları kafeslerde muhafaza ettikleri görülmüştü.

Ağır cezaları içeren yasaların yürürlüğe girmesiyle birçok maymun yavrusuna resmi makamlarca sahip çıkılmıştı. Ancak bu hayvanların geleceklarinin ne olacağı bilinmemekteydi. Onları eğitilmedikleri için vahşi ormanlara salmak olanaksızdı. Yavruların anaları onları vahşi hayvanlar arasında yaşamlarını nasıl sürdürecekleri ve koruyacakları hakkında eğitemeden vurularak hayatlarını kaybetmişlerdi. Bu durum bir problem yaratmıştı. Buna da şöyle bir çözüm yolu düşünülmüştü. Vahşi ormanlarda yaşamlarına başlamadan önce bu minik orangutan yavrularına gerekli olan her türlü bilgiyi verebilecek okullar açılacaktı. Bu kararlar hemen uygulamaya geçilmişti. Kısa bir zaman içerisinde çok başarılı girişimleri olan Barbara Harrison'un başkanlığında genç zoologlar bir araya gelerek çalışmalara başladılar. İlk olarak Sarawak'ta Bako istasyonunu açmayı başardılar. Maymun yavrularının eğitilmeleri oldukça güç bir işti. Bu hayvanların bizler gibi doğuştan getirdikleri yetenekler oldukça kısıtlıydı. Ana ve babadan çok şey öğrenmeleri gerekiyordu. Bir eğiticinin orangutana bazı konularda vereceği bilgiler de yetersiz kalabiliyordu. Acaba dallardan bir yuva nasıl oluşturulabilirdi? Bir ağaca ustalıkla tırmanmanın yöntemi ne olabilirdi? Kendi hemcinsleriyle ilişki acaba nasıl kurulabilirdi? Yetişkinlerin yanına nasıl yaklaşılabilirdi? Bunlar gibi daha birçok soruyu bir ananın kolaylıkla cevaplandırabilmesi beklenemezdi.

Başlangıçta bazı zorluklar çıkmasına rağmen, kısa bir zaman sonra Borneo'nun kuzey doğusunda Sandakan yakınında bulunan Sepilok'ta ilkinden daha geniş bir istasyon kuruldu. Orangutan yavrularının bir kısmı hastalık nedeniyle hayatlarını kaybederlerken, diğerleri gelişmeye başladılar. Bu hayvanlar doğadaki koşullara alıştırmak üzere balta girmemiş ormanlara getirilmekte, ancak daha sonra tekrar istasyona dönüş yapmaktaydılar. Joan adındaki bir orangutan dişisi büyük bir başarı örneği vererek bu balta girmemiş ormanlarda yaşamaya alışabileceğini çok doğal bir biçimde kanıtladı. Bu dişi kendisine, babası tarafından terk edilmiş bir erkek yavruyu eş olarak seçmişti. Olay çevrede büyük ilgi uyandırmış ve kısa zamanda Sapilok turistlerin uğrak merkezlerinden biri haline gelmiştir.

Geçen zaman zarfında Borneo ve Sumatra'da hayvanları doğaya alıştırmaya ve onları eğitime merkezlerinin kurulmasına devam edildi. Bunların herbiri balta girmemiş ormanların civarlarında bulunmakta ve çok sayıda ziyaretçi çekmektedirler. Bu merkezler mali açıdan bir dereceye kadar garanti altına alınmış görünüyordu. Son yıllarda bu tür istasyonların gerçekten hayvanların korunmasında ne dereceye kadar katkıda buldukları konusunun tartışılmasına başlandı. Konunun orangutanların kendi öteklerinde hayatlarını tehdit eden diğer tehlikelerle bağlantılı olarak ele alınarak çözümlenmesi gerektiği saptandı.

Maymunların yok oluşlarına sadece yavrularının ticareti neden olmamıştır. Bu hayvanların sayılarının azalışına balta girmemiş ormanların tamamen yok edilerek yaşam alanlarının ortadan kaldırılması neden olmuştur. Böylelikle birçok maymun türü kendi vatanlarından olmuş ve barınacak başka alanlar arayan birer "göçebe" benzemişlerdir. Bu durum doğal olarak sosyal bazı sorunlar ortaya koymuş ve hayvanları birbirlerine düşürmüştür. Sonuç olarak insan elinin bu balta girmemiş ormanlara uzanması, bazı alanların oranın yerli ve göçebe maymunlarca istilaya uğramasına yol açmıştır. Özellikle bataklık sahalarda rastlanılan orangutanların sayısı küçümsemeyecek kadar azaldı.

Konuya bir açıdan bakılacak olursa, yavru orangutanların yaşam alanlarının genişletilmesi için bazı olanakların araştırılması gerekiyordu. Bu arada hükümet yetkililerinin tutumu ile sözü geçen zengin arazi sahiplerinin ormanları gelir kaynağı olarak benimseyerek hiç umursamamacasına ağaçları kesme alışkanlıkları göz önünde bulundurulmalıdır.

Mevcut koşullar altında yavru orangutanların bir araya toplanmaları, nüfusu artmış bir topluluk içerisinde yaşamlarını sürdürmeleri bazı tehlikelerin doğmasına neden olmuştur. Fiziksel açıdan insanlara çok benzeyen ve onlara çok alışan maymun yavruları doğada kendilerine bir yer edinmek zorundadırlar. Eğer bunu başarırlarsa, o zaman vahşi davranışlı akrabaları ile yakın ilişki kurmak zorunda kalmaktadırlar. Bu temasları sonucu her maymuna, insanlardan aldıkları her türlü alışkanlıkları ve kendilerinin muafiyet kazandıkları bazı hastalıkları geçirebilmekte dirler. Tüberkiloz ve virüslü hastalıklar hayvanlar arasında yaygınlaşacak olursa büyük felâketlere ve toplu ölümlere yol açabilmektedir. Bu nedenle ormanlık alanlarda toplu halde yaşamının muhakkak ki bazı sakıncalı tarafları ortaya çıkmaktadır.

Dr. John MacKinnon'un görüşüne göre, balta girmemiş ormanlara geri dönüş yapan yavru orangutanlar pek fazla birşey öğrenmemiş olmakla beraber, kendilerini ve hemcinslerini tehlikeye sokabilecek alışkanlıklar edinmişlerdir. Maymunlar için açılan ana okulları turistik gösterilerin yapıldığı okullar olarak benimsendiği müddetçe, bu sirk "yıldızlarının" ormanın derin sessizliğinde yaşamlarını sürdürmeleri o derece zorlaşmaktadır. Diğer taraftan bu tür istasyonların turizmden garanti edilen mali desteğe gereksinime duyacaklarını unutmamamız gerekir. Acaba bu durumda ne yapılabilir? Muhakkak ki bunun da bir çözüm yolu vardır.

Çok sayıda orangutanların bir arada yaşama-ya mecbur kaldıkları doğal sahalarda, ormanlık alanlar genişletilmedikçe başka hayvanların barınmalarına izin verilmemelidir. Bu husus ilk anda akla gelmeyebilir. En uygun olanı yetişmekte olan maymun yavrularına çoğalmalarına olanak sağlayacak yeni yaşam alanlarının bulunmasıdır. Bu yaşam alanları muhakkak ki mevcuttur. Güney Asya'daki ormanlar orangutanların yaşamaları için ideal alanlar olmakla beraber, yıllardan beri bu kıvılcı saçlı hayvanları barındırmamıştır.

MacKinnon bu alanlardan söz ederken, sadece son on yıllık zaman içerisinde avlanma sırasından zarara uğrayan sahaları düşünmemekte, Hindistanın yukarıdaki balta girmemiş ormanları kastetmektedir. Ön planda araştırmalar yapmak üzere küçük ve terkedilmiş alanların seçilerek orangutan yavrularının burada yaşayan diğer hayvanlarla ne şekilde ilişki kurup, onlara karşı davranışlarının izlenmesi gerekir. Zamanla

orangutanların yeni ülkelerinde göçebe olarak buradaki koşullara alışarak yaşayabildikleri saptanmıştır. Ancak Malezya ve Endonezya Hükümet yetkililerinin buralara gelecekte dokunmayacakları kesinlikle söylenemez.

Bunların dışında MacKinnon ormanlık alanlarda kurulan ana okullarının önemli bir görevi daha yerine getirmelerini önermektedir. Devletlerin çıkardıkları yasalar, halk tarafından alınacak önlemleri kapsayabilecek nitelikte olduğu sürece pratik sayılmaktadır. Bu nedenle orangutan istasyonlarında görevli olan herkesin aynı zamanda birer eğitici olarak yetişmeleri yerinde olacaktır. Bu kişiler çevredeki halka doğayı korumanın ne derece önemli olduğunu açıklayarak onları sürekli olarak uyarmalıdır. Bunun yanısıra istasyon üyeleri geniş çapta bilgi toplayarak, uyanık olmalıdırlar. Gizli avlanmalar nerede yapılmaktadır? Nerelerde yasa dışı odun kesilmektedir? Salgın hastalıklar hangi bölgelere yayılmaktadır? Bu bilgileri zamanında edinen yetkili makamlar gerekli gördükleri önlemleri alabilmekte ve muhtemelen doğması beklenen tehlikeleri önleyebilmektedirler.

Önümüzdeki yıllarda orangutan okullarının üzerlerine düşen görevleri yeterince yerine getirmeleri için geniş çapta değişiklikler yapmaları gerekecektir. Bu kuruluşların yararlı olduklarından hiç kimsenin kuşkusu olmamalıdır. Özellikle okulların varlıkları resmi makamların dikkatini çekerek; yetkililer doğadaki ormanların sadece hayvanların değil, aynı zamanda insanların çıkarları açısından da korunması gerektiği konusunda karar organlarını ikna edebileceklerdir.

KOSMOS'dan
Çeviren: Dr. Ülkü ÖZTAN

- *Güzel yağmur, kötü bir vaiz gibi ne zaman duracağını bilmez.*
Ralph Waldo EMERSON
- *Eğer hiç kimsenin sizin yaşamanızı umursamadığını düşünüyorsanız, arabanızın bir iki taksidini ödemeyin.*
Earl WILSON
- *Konfor misafir gibi gelir, parazit gibi ayrılmaz ve bizi esir etmek için kalır.*
Lee S. BICKMORE
- *İçinde çiçekler bulunmayan bir gezegenin insanları, bizi bu gibi şeylerle uğraşıp onlardan zevk aldığımızdan dolayı belki çılgin sayarlar.*
Iris MURDOCH